

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

DEBRECEN VÁROS KÖNYV-
NYOMDA-VÁLLALATA,

ahova a lap szétküldésére vonat-
kozó felszólamlások küldendők. ::

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, másfél íven.

Előfizetési ár: egész évre 12 kor., félévre 6 kor.

Egyes szám ára 30 fillér.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVA-
TAL DEBRECEN, NYOMTATÓ-
UTCA 9. SZÁM,

ahova a lap szellemi és anyagi ügyeire vonat-
kozó összes közlemények, kéziratok, előfize-
tések és hirdetési díjak küldendők. ::

Az ir szabadságharc.

Irorszáiban 100,000 jó protestáns adott búcsú-
csókot feleségének, családjának és tüzött ki narancs-
sárga kokárdát dobogó szívére. Irorszáiban 100,000
jó protestáns hagyta el napi kényelmét, foglalkozá-
sát és esküdött örök hűséget annak a lobogónak,
amely alatt senki sem kap őszi náthát, ideges fej-
fájást, vagy gyomorrontást, hanem az emberek tüde-
jén fut ki a feltüzött szurony s test törzseket robbant
szét az ágyúgolyó. Irorszáiban kezdődő polgárhábo-
rúra reszket le az őszi napsugár és Istenért, szabad-
ságért feltörő himnusz hangfoszlányaira hull alá az
elsárgult lomblevél.

A mai kor a hulló falevelek korszaka. Csalódások,
megtört remények, irodalmi csődök, leapadt theoló-
gus létszámok, sírba dobott életek, alázuhant repülő-
gépek kövezik ki ennek a kornak országútját. Épp
ezért idegenül hat a mai kor idegére az erőnek ily
szokatlan mértékben való kifejezése. Vallásért fegy-
vert fogni? Ki hallott ilyet a XX. században? Hát
a középkorba akarunk visszamenni? Más oldalról
pedig ma nagy létszámokkal dolgoznak az emberek.
A kis tőke existenciája tiszta-virág tartamú a nagy
tőke mellett. A gyárak ezrével igyekeznek a munkáso-
kat gépjük mellé állítani. A politikai pártok szer-
vezeteiket milliókra terjesztik ki. Nagybritánia pedig
az ember milliók mozgásba hozásának klasszikus
hazája. Létfeltétele a fél földgömb s az emberiség-
nek egy harmad része. Gyárai az egész világ számára
dolgoznak s hajói a világ minden részébe szállítják
az ipari termékeket. Világuralmának titka az a példa-
nélküli tömörülés, amellyel mindentől elzárt szigetét
a tengeren libegő tündérkertté s a világ központjává
tudta tenni. Nem épp ennek a népnek volna szüksége
legnagyobb egyetértésre és békeségre? Hisz, akinek
legtöbbje van, annak van legtöbb veszíteni valója is!

Bizony, mind igazak ezek az ellenvetések. Igaz
az, hogy ma a vallásért nem fog fegyvert egy magyar
ember sem. Igaz az, hogy a Bocskayak, Bethlenek

hitbuzgósága, bibliaolvasottsága, alkotó munkája
nem divatszerű jelenség a mai kultur ember számára.
Igaz az, hogy a XX. század úgy tekint Erdély arany-
korára, mint valami középkori sötétségre, amikor a
vallás még szó-beszéd tárgyát képezte az emberek
között. Az is igaz, hogy az ir protestánsok is jobban
tennék, ha tovább tisztáznák a gyapotot, kovácsol-
nák a vasat és fogyasztanák jó békeségben a pud-
dingot.

Mindemellett a sok igaz mellett azonban még
nagyobb igaz az, hogy az ember szomjuhozza az élő
igaz Istent. (Zsolt. 42. 3.) Oly igazság ez, mely életet
lehelt Európa kövé fagyott igazságába, fújó paripákra
ültette Európa elkorhadt szervezetét, hőssé avatta a
niemandot s világvárosokat ültetett el a pusztá hom-
kon. Négyszáz esztendeig fojtogatták a piemonti völ-
gyek-ben, a husszita berkekben, míg végre Luther ki-
kaparta az elégett máglyák hamvaiból s belebobta a
nagy világba: „Minden, ami a földön szent, nagy és
maradandó, legyen az élő Isten utáni szomjúság ki-
elégítésének eredménye!” Erre a kiáltásra Anglia
és Skócia egyszerre kilendült tengelyéből, Irország
azonban félrebillent. Az északi részen élő skót és angol
eredetű ir elfogadta a reformációt, a közép és dél ir
pedig nem. És ekkor született meg az Ulster kérdés,
az a nagy per, amely félezer esztendő óta tart s amely-
nek ezer esztendeig sem lesz vége. A protestánsizmus
és katolicizmus közötti áthidalhatatlan ellentét
ennek a pernek anyaga. Irország 100,000 jó protes-
tánsa ennek az ellentétnek áthidalására szorított
hideg acélt a kezébe, hogy amit az élő szó nem volt
képes közvetíteni, közvetítse azt 100,000 ember el-
szántsága, omló vére és halála!

[Bennünket protestánsokat szokás úgy tekinteni,
mint örökké forrongó vulkánját az emberiségnek.
A mi hazánkban is minden destruktív irányzat eleve
számít ránk s ha nem ülünk fel neki, adja a csaló-
dottat, a világfájdalmasat. Nyílt dolog az is, hogy a
magyar protestánsizmus valami túlságos jó akarat
folytán be van vádolva Ferenc Ferdinánd trónörökös

előtt, mint megbízhatatlan, dynastia ellenes, forradalmi szakszervezet. Mindez azonban nagy tévedés. Bizonyos az, hogy a protestántizmus, mint felsőbb fokú kultúra és magasabb rendű szellemiség politikai izgatást hozott születésével. Ez annál erősebb volt, mennél nagyobb dühvel támadott rá az alacsonyabb kulturájú és értelmiségű katolicizmus. Ez annyira természetes, mint amily természetes más oldalról, hogy altató dajka nóta még senkit nem villanyozott fel győzelemre. A protestántizmus addig nyugtalan, háborgó és küzdelmekbe bocsátjkozó, ameddig nem biztosította magának az existenciát. Épp úgy, mint a földbe került életcsira addig emelgeti a vállaira nehezedeó élettelen földréteget, míg végre is széllyel repeszi s kijut a napfényre. A protestántizmus mihelyt nem kell féltennie létföltételeit, rögtön átalakul pozitív munkává s heve, tüze a világ legnagyobb alkotásaiiban hül ki. És hogy ez így van, elég egy pillantást vetni a protestáns és hatholikus államok életére.

Mi volt Olaszország a reformáció idejében? A művészet temploma s a világpolitika központja. És mi ma? Anarkistáktól aláaknázott ország, melynek fő jövedelem forrását a múltak dicsősége képezi. Mi volt Nagybritannia? Kődös, terméketlen sziget, amelyen a britonok és a skót clanok mészárosolták egymást. És ma a világ ura a szó teljes értelmében. Összehasonlítsuk-e Franciaországot, a nagy ellenmondások hazáját Németországgal, a szedáni hőssel? Vagy Portugaliát, Amerika egykori birtokosát Hollandiával, a virágos kerttel? És Spanyol ország és Amerika! Hazánkban is ütött-vert a protestántizmus, ha azonban békében hagyták, igyekezett a magyarságot a nyugati kultur népek erővonalaiba bevezetni. S mindaz, amit ma a civilizáció áldásának nevezünk, attól az időponttól datálódik, mikor a protestántizmus a katolicizmussal szemben biztosította létföltételeit.

Irországból is szakasztott ez a helyzet. A home rule egész történelme azt bizonyítja, hogy a protestáns ir mindig jó békeségben élt katolikus szomszédjával. Ha azonban a katolicizmus merényletet intézett ellene, megvadult s fegyvert fogott. Ennek a történetnek egyik legszebb epizódja a II. Jakab és gróf Shomberg (a magyar gróf Dégenfeld—Schombergok őse) vezetése alatt megvívott hadjárat. Akkor is a katolicizmus támadott. A Franciaországból visszatért II. Jakab rászabadította az ir katolikus csőcseléket a protestánsokra. Minden protestáns vogelfrei lett az ígélet alatt, hogy a király biztosítani akarja a felekezetek egyenjogúságát. Erre gróf Shomberg pozdorjává zúzta szét II. Jakab seregét s a győzelem után két évvel Irország gazdagabb ország lett, mint volt azelőtt valaha. Most ismét támad. Home rulet, ir autonómiát követel s

a protestáns ellene szegül a Home rulenak, Róma kormányzásának. Nyilvánvaló, hogy ez az ir autonómia arra lenne jó, amire volt jó II. Jakab szájában a vallásszabadság ígérete. Lélekszám többséggel benítani meg a kisebb, de erősebb protestántizmust. Hisz a home rule annyit jelent, nincs többé egységes állam, hogy az önálló ir képviselőház nemzetiségi és felekezeti alapra helyezkedik. Ez a képviselőház pedig nem szolgálja többé Anglia nagyságát s nem fog az ulsteri prot. iskolákba protestáns tanítókat kinevezni. Már pedig akié az ifjúság, azé a jövő.

A küzdelem is mutatja a két világnézet távoltságát. Az egyik decentralizáló és dekomponáló erő. A másik fentartó és központosító hatalom. A home ruleisták vezére Patrick lord volt, aki a napokban halt meg. Patrick lord külföldön, Amerikában élt s a milliárdosoktól gyűjtötte a pénzt és dinamitot, amelyet haza küldött s a kettős ajándékkal minden ellenkező véleményen levő államférfit elhallgattatott. Azonkívül állandóan biztatta a németeket, hogy egy esetleges angol-német háborúban az ireket oldalukon fogják találni. A protestánsok vezére Sir Edward Carson, aki állandóan ott él népe között. Igaz britt és hű hazafi. Tavaly szept. 28-án indította meg a küzdelmet s a mostani évfordulón felszólította nemzetét adakozásra. Két óra alatt ott a helyszínen begyűlt 250,000 font streling, azaz 6 millió korona, amely azóta 250 millió koronára emelkedett s az ir protestánság ezzel megszavazta a polgári háború költségeit. A belfasti mezőn pedig 100,000 protestáns esküdött fel életre-halálra, arra, hogy nem engedik szétlépni az egységes országot. Szemben velük állnak az ir nacionalisták. De nem ők fognak győzni.

Varga Antal.

Nagyszebeni levél.

A szászok falusi szövetkezetei a napokban tartották évi gyűlésüket. Büszkén emlegették, hogy a mostani krízis alatt rendkívül sok pénzintézet ment tönkre különösen Magyarországon, de szász pénzintézet nem ment tönkre egy sem. A mai hosszantartó pénzszükében erre méltán büszkék lehetnek. Érdekes azért egy kis összehasonlítást tenni.

Magyar és szász között idevonatkozólag az a lényeges különbség, hogy a magyar mindenképen bevételét igyekszik fokozni. Legfőbb előtte ez. Ezzel szemben sok a kiadása, úgy annyira sok, hogy — sajnos — a legtöbb háztartásban jó, ha nem több a kiadás, mint a bevétel, ámbár rendszerint több. Ez a magyarázata a családok eladósodásának. Nagyon kevés az a család, amelyik félre is tesz a bevételből, de mivel ez is sokat költ, nem kivétel az általános szabály alól, hogy a magyar mindenképen a bevételét igyekszik fokozni.

Ez a nagy költsékezés akkor sem volna jó, ha kiadásaink az országban maradnának, mert amit ki-

adtunk, újabb fáradság árán meg kellene megint szerezni, de mivel ipari cikkekért, ruházatra, egyéb Ausztriába és tovább vándorol, reánk nézve elveszett, még fáradság árán sem szerezhetjük meg újra, hanem foglalkozásunk területén újabb jövedelmet kell kibányásznunk, hogy legyen mit kiadnunk. Hogy ez a bányászás rablógazdálkodás, nem szorul bizonyításra. Nem rablógazdálkodás-e az, mikor valaki élethivatása körén kívül, napi munkájában kifáradva, mellékfoglalkozást űz? Vagy mikor a kereskedő, iparos a szolidaritását félre téve, agyát megfeszítve, csak azt nézi, hogy a törvény hézagain keresztül, hogy tud mentől többet bevenni, mikor nem tekint becsületre, tisztességre, csak arra, hogy a törvény sújtó keze utól ne érje, nem rabló gazdálkodás-e az?

Bizonyára az, mert a bennünk levő energiát fogyasztjuk rabló módra, ahelyett, hogy kiadásainkban volnánk tartózkodóbbak. Ha még boldogabbakká lennénk ezáltal, megjárna, de költségeinket ezt sem hozza meg. Ki se fizettük ennek, vagy annak az árát, keserűen tapasztaljuk, hogy embertársunk túlszárnyalt.

Érdemes ezért versenyezni, rablógazdálkodást űzni? Bizonyára nem.

Igy vagyunk pénzintézeteinkkel is. Rokonok, jó barátok összeállottak és pénzintézetet létesítettek, okoskodván ilyenformán: „Most van nekem ennyit, neki annyit érő vagyona. Dolgoznunk kell, hogy jövedelmünk legyen, úgy hoz a kereskedés, vagy a földbirtok jövedelmet. Készpénzünket, ha kiadjuk, nem vehetünk reá többet 8%-nál. Ha bankot alapítunk, csak a szelvényt kell levágni, egyéb dolgunk nem lesz és részvényünkre az osztalék lehet bármekkora, az a törvény szerint nem uzsora. Bolond volna, aki bankot nem csinálna”. A bank főtisztviselői kitéltek a rokonok, barátok köréből. Jó fizetésért, kevés munkáért miért ne lenne az ember bankigazgató, főkönyvelő stb? Így lett valamennyi bank (és szövetkezet) vezérelve a mentől több jövedelem, ha ebbe belehal, vagy Amerikába megy is a paraszt, kereskedő és iparos, szóval az adós. Sok kell a részvényeseknek, a hivatalnokoknak, drága a fényes berendezés, a diszes helyiség, sok jövedelemre kell szert tenni. Hát ez nem rablógazdálkodás?

Bizonyára az. Mert hiszen mindig csak nyírni az adósok ezreinek gypját, sohasem nézni utána, vajjon gyümölcsöző befektetést tesznek-e a felvett adósságból, sohasem fordítani vissza közhasznú és jótékony célok, a mezőgazdaság, ipar elősegítésében, végre is kimerülést okoz; kimerül az adósok bányája. Most ez bekövetkezett. Buknak az adósok. Bukik a bank. Vajjon nem jobb volna-e a részvényeseknek, ha szász-módra jártak volna el: nem törekedni mentől több bevételre, abból félretenni valamit s vigyázni, hogy az adós ne merüljön ki?

Bizonyára jobb volna! Az ő példájokat követve, elmondhatnók mi is: „A megbukott pénzintézetek között nincs a mieinkből”.

Vajha megtanulnák pénzintézeteink, hogy amint a földet tárgyazni, úgy az adósok seregét is gondozni kell, hogy mint a jól gondozott föld, az adósok serege se csalja meg a gazdát és az egyes családokra nem az a legfontosabb, hogy mentől több legyen a bevétel, hanem mentől szerényebb a kiadás.

Dr. Medgyesi Károly.

Tanítóhiány.

A Biharmegyei Népművelési közlöny folyó évi szeptemberi 2-ik számában ez van megírva: „90 tanítói állásra hirdetnek pályázatot a Néptanítók Lapjában”. Tehát 90 iskolában nem kezdődött meg a tanév és 90 község van tanító nélkül. (Ha csak ennyi volna.) Mit jelent ez? bizony nem mást, mint-hogy a tanítói pálya kezd népszerűtlen lenni s ma-holnap ott állunk, hogy a nemzeti nevelés-oktatás tisztára női kezekbe kerül, szaporodik tehát a nőies férfiak száma s hogy ez micsoda óriási veszedelem, szomorúan sirja Lengyelország sorsa. Ti, hatalmasok, vegyétek ezt fontolóra és reorganizáljátok a népoktatást míg nem késő, mert nem lesz majd, aki megtanítsa, nem lesz majd, aki elszavalja magyarul: „Hős vértől pirosult gyásztér, sóhajtva köszöntlek”.

Én azt hittem, hogy amikor életbe lett léptetve azon drákói törvény, hogy az oklevéllel nem bíró tanítóknak, ha két év alatt oklevelet nem szereznek, el kell hagyni állásukat, helyt adnak az oklevelés tanítójelölteknek, hogy annyi az oklevelés, de hivatal, állás nélküli tanítójelöltek száma, hogy ezeknek kell helyet csinálni.

Most sajnálom én még jobban, midőn ismét tanítóhiány van, azon, oklevéllel nem bíró két jeles tanítónkat, kik közül egyiket megőrjített az a tudat, hogy hivatal nélkül maradt, a másik pedig bánatában elzüllött. Mindkettő jeles hivatott tanító volt, de különösen az egyik, ki megőrült és mint örült meghalt, hagyva kenyer és hajlék nélkül egy özvegyet és 5 árva. Az özvegy és árva sirtak, a másik felesége amiatti bánatában halt meg, hogy ura, ő és családja, ki lesznek dobva és nem tudnak megélni. Igaz, az özvegy és árva egy részének siralma megszünt, mert az a halóporában is áldott nemes szívű és lelkű úrnő, a mostani miniszterelnök úr vallásos édesanyja, meghallgatta az árva sirását és árvaházakba vétette fel az elébb elhalt tanító árvaát.

Nincs elég tanító és mégis világgá, földöntutóvá kellett tenni azokat az oklevél nélküli tanítókat, kik közül tanítókul legtöbben beváltak s jeles tanítási eredményt mutattak fel, kiknek nem volt egyéb bűnök, csak az, hogy nem volt oklevelök. Az állam kergette ezeket részint halálba, részint elzüllésbe és koldusbotra. Nem volna tanító hiány, ha ezeket meghagyta volna az állam tanítókul. Ha nincs elég tanító, vissza kellene hívni azokat az oklevéllel nem bíró tanítókat, kik hivatal nélkül maradtak és ha tanításképtelenek lesznek, félnyugdíjjal nyugdíjazni őket. Megkönnyezem most is azt a két tanítót és családját, kiket a szigorú törvény megőrjített és elzüllesztett. Soha olyan két jeles tanítónk nem lesz. Ha látom a konfirmándusok sajátkezü névbeírásokat, gyönyörködik szemem a szép írásukba, de köny is csordul le orcámon, mert eszembe jutnak, hogy ezek tanítói pályájukat félbe kellett hogy szakítsák, amiatt, mert nem volt oklevelök, holott ritka oklevéllel bíró tanító mutathat fel oly eredményt, mint ezek hat osztályt tanítva felmutattak. Ezekben meg volt a belső elhivatás, született tanítók voltak, tanítva tanultak és ellesték a praksisban a helyes, célravezető módszert. Sirva váltak meg ezektől az egyháztagok.

Nézetem tehát az, vissza kell venni a bevált régi tanítókat, reaktiválni kell a nyugdíjazott, de még szolgálatképeseket.

Vállaji.

Az érmelléki református egyházmegye őszi közgyűlése.

Folyó évi szeptember hó 22-én, szép, napsugaras őszi napon, a szokásos félévénkénti találkozáskor, egymást szeretetteljes szívvel üdvözölve gyűltünk össze a szőlőhegyektől koszorúzott Érmellék központján, Székelyhidon, őszi közgyűlésünk megtartására.

Buzgó hittel, szent áhitattal ragadta lelkünket magával. Végh József esperes úr magvas gondolatokkal megírt, szépen előadott, gyönyörű imádsága, melyet szép eszmékkal gazdag, egyházaink felett forró szeretettel örökös lelkét híven visszatükröző megnyitó beszéde követett, melyben röviden, de erőteljesen mutatott reá a közgyűlés fontos és sok tárgyaira, melyek gondos előkészítés után a közgyűlés jóváhagyását s ítéletét igénylik.

A jelen voltak összeszámolását — ott voltunk mindannyian, kivéve nagytiszteletű Fazekas Imre jó tanácsbírákat, kit betegsége gátolt az eljövételben, — az atyai gondos szeretettel összeállított esperesi jelentés követte, mely szebb jövővel biztatva, mondja: „A sors különféle csapásai következtében anyagi javakban gyengülő, nehéz gondokkal küzdő híveinknek vallás erkölcsi életében a kishitűségnek gyarló kétségeit nagyon sok esetben a hit, a bizalom lélelmelő s boldogító érzete szünteti meg! A csapások sújtó vészöze alatt jobban megismeri az ember az Istent, s a sokszor megbántottal békében lenni igyekszik; fél, remeg, megtanul imádkozni a hitetlen is! Így emiatt lettek talán a múlt év folyamán népesebbek templomaink! Az ünnepi s vasárnapi istentiszteleteket látogató hívek száma legalább ezt látszik bizonyítani.

A vallásos élet fokozására Bagamér a tanítók által dicséretesen vezetett ifjúsági egyesület körében fejt ki tevékeny munkásságot, vallásos esték, felolvasások, nyilvános színi előadások keretében. Bihardiószeg, Érábrány, Éradony, Margitta, Hegyközszentmiklós vallásos estéket tartanak, mikén a hívek kor és nemkülönbség nélkül szép számban szoktak megjelenni. Érbogyoszló, Értarcsa, Kóly, Érmihályfalva, Éradony énekkarokat szervezve, nagyobb ünnepeken s nevezetesebb ünnepélyeken közreműködésük által emelik a fényt, növelik a hatást.

Kegyess adományokat az egyházaik részére évről-évre növekedő összegben tesznek a hívek, sőt több helyen egész vagyonát odaajánlják az egyház javára. Így Érolásiban Járossy Imréné Juhász Erzsébet asszony 30 hold földet hagyományozott az egyháznak. 24.000 korona értékben; a birtok már az egyház nevében áll, de a haszonélvezet ma még a hagyományozó férjét illeti. Biharvajdán: Erdei Lajos és neje, Balogh Margit 2300 korona költséggel új orgonát készíttettek; Borbély Mihály 1000 koronáért egy új toronyórát csináltatott. Des Combes Margit debreceni úri leány 120 korona értékű terítőt adott a szó-

székre. Rutter Emil és neje Pallay Ilona budapesti lakosok egy ezüst úrvacsorai kelyhet adományoztak 150 korona értékben; a templomot a hívek önkéntes adakozásból kiköveztették 500 koronáért. Széles Sándor nagyváradi lakostól bokor stb.; összesen 4180 korona. (Ime! a gyümölcsöző hit! Igen szép dicsérete ez az ősz lelkipásztornak, Magyary Gábor bátyánknak, kinek öreg léttére pár évvel ezelőtt a minden szentet és nemest romboló szocialistákkal kellett megküzdenie, hogy a mi jó bátyánk került ki győztesen a tusából, mi igazolhatná fényesebben, mint ezen újra meglevénédett jó cselekedetekben gazdag hit!) — Berettyószéplakon Takács József lelkész 600 koronát, Vályi Sándor egyháztag 600 koronát ad a templom javítására, többek még adnak 176 koronát, összesen 1376 korona. — Biharfélegyházán évi 800 koronát szavazott meg a község a református iskolák részére. — Margittán a hívek egyházi és iskolai célokra 1614 koronát adtak. — Érszemjénben a lelkészi lak átalakítására a Hitelszövetkezet 75 koronát, Pásztor Lajos 40 koronát és nagytiszteletű Végh József esperes úr 400 koronát adományozott. — Érbogyoszlóban egy új nagy harangra Jakab József, Gáspár Dániel, Ledőssy János 100—100 koronát. És ezeken kívül majdnem mindenik egyházban kisebb-nagyobb összegű ajándékozások mutatják, hogy az egyházaikat forrón szerető lelkek, — ha meggyérültek is talán, — de még e reáliák után élő-haló világban sem haltak ki a hívek soraiból. Az elfolyt 1912. évben egyházi és iskolai célokra az érmelléki református egyházmegyében befolyt összesen 37.367 korona 24 fillér. Anyagiakban és egyházaik számadásainak vezetésében a kellő gondosság és éberség jellemzi az összes egyházak vezetőségeit. Az itt is, ott is megmegelevenedő belmissziói munkásság egy szebb jövő biborszinű hajnalával biztat bennünket. (Óh! mikor virrad már mindenütt! Mikor kel fel teljes pompájában a nap!)

Majd egyházmegyénk igen szerencsésen megválasztott két új világi tanácsbírája: Pappszász Lajos és Bonis Elemér urak beiktatása következett, kiket eskütételük után a töle megszokott ékesszólással s meleg szeretettel üdvözölt Végh esperes, melyre Pappszász Lajos válaszolt mélyen gondolkodó, egyházát lángoló lelkesedéssel szerető, igaz hittől áthatott, nemes lélekre valló beszéddel. Szomorú lélekkel kell látnunk, — mondja, — egyházunknak ellenségei szaporodnak, kívülről ősi idők óta, nem számolva az idővel, a történelem megcáfolhatatlan eseményeivel, egyre bántja a protestantizmust a régi ellenség, ki ezer fondorlattal és csellel intézett, ismételt támadásaival nem tudhat beleburkolózni a krisztusi szeretet palástjába, holott szentelt kezek borítják reá; belül egyházunkban, a felületesen gondolkodó társadalmi pártok által félre vezetett lelki szegények, ezen önmagukkal s a világgal meghasonlott rabszolgák megmételtyezik, megrontják egyházunk szép jövőjét: az ifjúságot, kik annyi csábításnak vannak kitéve. Ezen külső és belső ellenségekkel szemben az egyedüli tiszta evangéliumot híven szolgáló lelki gondozás a legbiztosabb fegyver, mely növelni fogja a hitet, a lelki erőt, a belső tartalmát és megsemmisíteni fogja a protestantizmus ősi ellenségét; a felvilágosított, egyházát, vallását, Istenét igazán szerető hívekkel bátran megvívja a harcot a tévelygőkkel szemben

is, akik belátják, hogy úttalan úton taposnak s mint révpartra, a vallás szeretettel ölelő karjai közé fognak sietni, hogy igaz hit által Isten gyermekeivé lehessenek. Az 1848: XX. t.-c. mentől sürgősebb végrehajtásának és a szekularizációnak híve, mert meggyőződött ezek égetően sürgős szükségéről. Lelkes éljenzés és nagy tetszés között köszöni az egyházmegye híveinek s egyházainak benne helyezett bizalmát, egyházunk iránti lelkes, buzgó és szeretetteljes munkálkodással igyekszik e bizalmat meghálálni.

Általános mély sajnálkozás, de lelkes ünneplés közepette emelkedett szólásra dr. Veress István volt diószegi református lelkész társunk, kit egyházkerületünk debreceni tanítóképző tanárának választott el. Mintegy 8 éve annak, hogy ezen egyházmegye kebelébe beiktatva lett, azóta egyházmegyénk vezérkarába küzdötte fel magát. „Az a szeretetteljes bizalom, mellyel engem fogadtak és lépésről-lépésre egyházmegyénk tisztségeivel tiszteltek meg, — mondja dr. Veress, — örök hálára kötelez engem ezen egyházmegyei lelkész társaim s világi uraim iránt, s most, mikor nemcsak az egyházmegyétől, hanem a lelkész palásttól is búcsúzom, szívem s lelkem megnehezül a kedves emlékek édes terhe alatt. Lángoló szeretettel és lelkesedéssel szoltam Isten igéjét a lelkészi katedraban s most ezt a lelkesedést, egyházam és hazám iránti törhetetlen szeretetet viszem át a tanítóképző tanári katedraba is, hogy egyházamnak javát munkálva, egyházát, hazáját igazán szerető tanítókat neveljek. Kérem az egyházmegye érdemes vezetőségét és alkotó tagjait, tartsanak meg engem eltávozásom után is jó emlékezetökben”. — Végh esperes úr válaszol Veress István dr. szavaira, szépen méltatja dr. Veress István pályafutását s midőn egyrésztől fájdalomnak ad kifejezést „az egyházmegyénket ért kipróbált és tudós, lelkes férfiú elválasztása és eltávozása miatt, másrészt felette igen örvendő afelett, hogy egyházmegyénk vezetőségéből e kitünő, tehetséges férfiút, egyházkerületünk bölcsessége többre és nagyobbra hív el, hogy egyházainknak egyházas és hazafias tanítókat neveljen. Segitse meg őt ebben a nagy munkában, — mondja nagytiszteletű Végh József esperes úr, — a minden áldások Ura! S az új, díszes tanári állásba is elkíséri őt a mi baráti szeretetünk és nagyrabecsülésünk”.

Most iktatta be közgyűlésünk egyhangú bizalommal megválasztott új főjegyzőjét, de egyházmegyénk már régen kipróbált hűségű, nagybuzgóságú és tehetségű ügyészét, dr. Várady Miklós ügyvéd urat, kinek eddig egyházmegyénk kebelében eltöltött, elismert munkássága biztosítéka annak, hogy az általa eddig híven betöltött ügyési állás után, mint főjegyző is, minden tekintetben az egyházak javait éber figyelemmel kísérő, munkás férfi lesz. Dr. Várady Miklós helyére ügyésszé dr. Gulácsy Sándor ügyvédet választotta meg egyhangú bizalommal a közgyűlés, aki megjelenvén a közgyűlés színe előtt, esküvel hivatalát elfoglalta s magát a lelkiismeretes, szorgalmas munka elvégzésére elkötelezte. Isten segítségével egyházunk szolgálatába lépett új férfi munkáját, hogy olyan közmegelegedésre tölthesse be az ügyészséget, mint elődje, dr. Várady Miklós úr mindenek elismerése és dicséretével ezeltett tette.

Egyházmegyénk közgyűlését mélyen meghatotta igen érdemes, régi tanácsbírójának, Magyary Miklós

úrnak lemondása, ki koros volta okából is távozni akar s beadja lemondását. Azonban egyházmegyénk lelkes tüntetésben ünnepli Magyary Miklós tanácsbíró urat s küldöttséget meneszt hozzá, kik bírják rá őt a maradásra, mert igen fájó lenne e kiváló tehetség, kipróbált erő, egyházaink javát szíven viselő, érdemes tanácsbíró távozása. Lelkes taps és éljenzés között jelenti — később — elnöklő esperes úr, hogy a kiküldöttek sikerrel jártak el és szerencsések vagyunk Magyary Miklós urat továbbra is a mi szeretetünkkel és nagyrabecsülésünkkel körülvevő tanácsbírói székében továbbra is a miénknek mondani.

Megerősítést nyert a régóta betöltetlen nagylétai lelkészválasztás is, azonban Radó József megválasztott nagylétai és Fias Kálmán bihardióségi lelkészek bekebelezése — a megválasztott lelkész urakat megjelenésben gátló, elhalaszthatatlan akadályok miatt — csak a tavaszi gyűlésen történik meg.

Bekebelezettek Kántor Péter s Biró Ilona margittai, Tóth Jenő érsemjéni, Kovács Gusztáv s Huszár Sándor érottományi, Zöld István gálospetrii, Szabó Lajos és Gonda Eszter szalacsi tanítók és tanítónők.

Meghatottság és meleg részvétellel járult hozzá közgyűlésünk Szentkirályi Károly aljegyző költői szépségeiben gazdag, meleg szívvel írott előterjesztéséhez, melyben nagytiszteletű Fazekas Imre tanácsbíró, — ki már 48 éve szolgál hittel, buzgósággal, nagy serénységgel, mindenektől elismert, sőt nagyrabecsült munkássággal az érkeserői református egyházban, — betegsége miatt káplántartási kongruáért folyomodik; közgyűlésünk pártolólággal terjesztette az egyházkerületi közgyűlés elé.

Lelkészegyesületi jegyzőkönyvek alapján tudomásul veszi a közgyűlés, rajongó szeretettel körülvevő püspök urunknak az Orle elnöki székéből való távozását, aggódó lélekkel hallja s kérve kéri dr. Baltazár Dezső püspök urat, hogy maradjon továbbra hön szeretett vezérünk, mert általa lett az Orle. azzá, az országhírű, hatalmas egyesületté, kinek szavát már mindenütt meghallgatják, figyelembe veszik és egyházépítő munkáját, közjóért tett fáradozásait méltányolják, elismerik. Ő személyes és bölcs vezérlése némitotta el az egyházainkból támadt Orle ellenzőket. Ő lesz az a vezér is, aki a jövő egyházpolitikájában megtalálja a legjobb utat, melyen bennünket, vele mindenben egyetértőket, egyházaink boldog jövőjének kivívásához vezetni fog.

A belkörü tűzbiztosítás nagy horderejű volta miatt újra felír egyházmegyénk az egyházkerületre, hangsúlyozván, hogy csakis ez az, aminek szervezését és életbe léptetését egyházaink jól felfogott érdeke megkívánja. Elrendeli a közgyűlés a 775—912. sz. egyházkerületi végzés alapján, hogy 5 év alatt minden egyházban az iskolás gyermekek a temetésen való utcai énekléstől eltiltassanak. A stóla kérdését nem háborgatja; nem tartja célszerűnek a jelenlegi állapotok megbolygatását.

A tanítói értekezleti jegyzőkönyv indítványa alapján minden egyházban az új tankönyvek használatát teszi kötelezővé s az évvégi nyilvános vizsgák reformálását szükségesnek tartja s a tanügyi bizottságot utasítja, hogy a tantestület meghallgatásával a tavaszi közgyűlés elé terjessze be az évvégi vizsgákat reformáló javaslatát, figyelembe véve azt, hogy az évvégi vizsgának megtartása a gyermekekre, tani-

tóra s szülőkre vonzónak, kellemesnek s mindenek felett emlékezetesnek kell lenni; legyen az egy szép iskolai ünnepélyé.

Országos lelkési nyugdíjintézeti pénztárnokká Kalmár István bályoki lelkészt választotta meg a közgyűlés.

Örvendő szívvel vette tudomásul Biharfélegyháza nemes szívé közönségének azon nevezetes határozatát, hogy a református iskolák részére évi 800 korona segélyt adományoz, melyért hálás köszönetét jegyzőkönyvben fejezte ki a közgyűlés.

Sok díjlevél, csere-, adás-vételi szerződések, leginkább iskola építésére kölcsön felvételek engedélyezése, segélyegyleti és közalapi kérvények pártoló felterjesztése után általános örömet keltett a Felsődernán építendő református templom, paróchia és szervezendő missziói lelkészség ügye, mely végre megvalósult és a hívek gondozását e missziói körben most már állandóan Felsődernán lakó lelkész látja el, kinek beiktatása a református hívek nagy lelki öröme és mindenek meleg rokonszenve mellett augusztus hóban meg is történt.

A közgyűlés 60 ügyből álló tárgysorozat letárgyalása után, fél egy órakor ért véget az elnökség ülése mellett.

Éradony, 1913 szeptember hó 26-án.

Laczák Dezső,
református lelkész.

* * *

A gyűlés anyagának letárgyalása után a komoly tanácskozók átalakultak kedélyes csoportokká s levonulva a vendéglő öreg, árnyas fái alá, társaságokba verődve, helyet foglaltak a terített asztalok mellett.

Az idő kedvezett. Enyhe napsugár szűrődött át a lombok között, enyelegve a ragyogó poharak, tányérok között, meg-megvillanva a vidám arcokon... Mi tagadás: jókedvünk volt!... Néha ugyan leperdült elénk egy-egy sáppadt levél... De ki törődik most az elmúlás apró hírnökeivel? Örülünk, hiszen olyanok a mi bajaink, mint a hulló falevél. Múló!... A vidám beszélgetés s évődés, tányérszöngés, zene-zengés zaja hirtelen megszakad: Esperesünk a tőle megszokott melegséggel üdvözli az „újakat”. Bónis Elemér és Pappszász Lajos új világi tanácsbírókat, kikben minden tekintetben új és nagy erőt nyert az egyházmegye. A lemondott világiak helye nemcsak betöltve lett általok, hanem a veszteség, mit fájlaltunk, pótolgatott, úgy, amint óhajtottunk... Hulló falevél... Reménységgel nézünk az új ügyész, dr. Gulácsy Sándor működése elé. Erőtéljes, ifjú ember; jó kezekbe kerültek ügyes-bajos dolgaink! Az üdvözölt újak között említette Esperesünk dr. Várady Miklós új világi főjegyzőnkét, ki sietett is rámutatni pohárköszöntőjében, melyet az újak nevében tartott, hogy ő már „öreg csatárnak” tartotta magát, mégis az „újoncok” közé soroztatott! Nem baj! Legalább kiviláglott, hogy nemcsak hogy meg nem üti most is a „mértéket”, sőt a híven betöltött ügyészség tisztéből az új „sorozás” útján a vezérkar állományába lépett elő. Egyébként a távozó lelkési főjegyzőnkét, dr. Veress Istvánt köszöntötte. Mert ime elvitték tőlünk Veress Istvánt, tanárnak Debrecenbe! Ezáltal lelkési karunk egy igen értékes,

tudós tagjától, egyházmegyénk buzgó munkásától, ékes tollú főjegyzőjétől fosztatott meg. Nehezen tudunk tőle búcsút venni. Az elválás keserűségét a reá való büszkeségünk mellett csak az enyhíti, hogy ő, mint az elnökségre mondott dictiójában megbiztatott, bár tőlünk s palástjától megválk, nem szakad le anyaszentegyházunk törzséről, — mint a fonnnyadt levél, — hanem, mint a „tanítók tanítója” további működésével is őrt áll Sionunk felett: a ma már oly sokszor, különösen az ifjabb generációból hiányzó egyháziasságot, egyházas szellemet plántálja a reá bízott növendékekbe! Ugy legyen! Majd a közszeretetnek és tiszteletnek legnagyobb fokát élvező tanácsbíránk, Fráter István emelkedett szólásra, éltetvén Magyary Miklós tanácsbíránkát, ki a gyűlés egyhangú kérésére visszavonta lemondását. Régi, kipróbált emberünk; örömrünk telik benne, hogy „legyőzve önmagát”, nem tartott a távozókkal. Elég is volt már a lemondásokból; fázunk mi már tőle!...

Bályok, 1913 október 1.

Kalmár István,
református lelkész.

A kecskeméti egyházmegye lelkési egyesületének javaslata az E. T. revíziója tárgyában.

(Folytatás.)

18. §. Az egyházkerületi bíróság elnöke a püspök és az egyházkerületi főgondnok; de az egyes ügyek tárgyalását mindig csak az egyik elnök vezeti, a másik elnök pedig, mint a bíróság szavazattal bíró tagja vesz részt a tárgyalásban és határozat hozatalban.

Ha arra nézve, hogy a tárgyalást melyik elnök vezesse, véleménykülönbség támad, a tárgyalás vezetése a hivatalára nézve idősebb elnöknek joga és kötelessége.

24. §. Az egyetemes konventi rendes bíróságnak elnöke az egyetemes konventen elnöklő püspök és főgondnok. Az egyes ügyek tárgyalását azonban mindig csak az egyik elnök vezeti, az elnöktárs pedig mint a bíróságnak szavazattal bíró tagja vesz részt a tárgyalásban és határozat hozatalban.

Ha arra nézve, hogy a tárgyalást melyik elnök vezesse, közöttük véleménykülönbség támad, a tárgyalás vezetése a hivatalára nézve idősebb elnöknek joga és kötelessége.

Ha az elnöklésben a püspök vagy a főgondnok helyettesítve van, akkor a helyettes soha sem tekintendő rangidősebbnek.

A 15. §. megengedi azon magyarázatot, hogy lehetnek olyan gimnáziumok, amelyeknek tanárai nem az egyházmegyei, hanem más, például már első fokban az egyházkerület fegyelmi bírósága alá tartoznak; ennél fogva a 15. §-nak a tanárookra vonatkozó része átalakítandó:

A 15. §. következő szavai: „az egyházközségek által az egyházmegye vagy a pártfogóság részéről fenntartott középiskolák tanárai” helyett a következő szöveg teendő: „minden az egyházmegye területén lévő református felsőbb középiskolák, főiskolák, tanítóképezdek, felsőbb leányiskolák tanárai, tanítói és hivatalnokai”.

A 20. §. a 15. §-nak megfelelőleg átalakítandó, illetőleg

a 20. §-ból a következő szavak: „az egyházkerület által fenntartott tanintézetekben alkalmazott főiskolai, gimnáziumi, tanítóképződei és felsőbb leányiskolai tanárok, tanítók, hivatalnokok“ kihagyandók.

A 20. §. c) pontja kiegészítésre szorul, mert a leg súlyosabb fegyelmi büntetések alkalmazása esetén egészen indokolt ezen ügyeknek harmadfokban való felülvizsgálása, ehhez képest ezen pont kiegészítendő a következő szöveggel:

„vagy ha az alsóbb fokú bíróságok a 35. §. d) és e) pontjaiban meghatározott fegyelmi büntetést alkalmazták“.

Kívánatosnak látszik, hogy a nem fegyelmi bírósági ügyek is bizonyos esetben a konventhez felelbezhettek legyenek. Ez ugyan ellenkezik a 26. §. első pontjának rendelkezésével s ellenkezik a konventi bíróság céljaival is, mert az kizárólag a fegyelmi ügyek végérvényes elintézésére lett megalkotva. Ezen rendelkezés megváltoztatása tehát egyházalkotmányunk alapelveit érinti; de ez esetben a célszerűséget kell döntőül elfogadni s a célszerűség a törvény rendelkezésének megváltoztatását kívánja. Ezekhez képest a 26. §. szövege a következő lenne:

26. §. Az egyetemes konventi rendes bíróság fegyelmi és közigazgatási bírósági ügyekben ítélkezik, és pedig:

a) másodfokon ítél az egyházkerületi bíróságoktól hozzá felterjesztett ügyekben;

b) harmadfokon ítél azokban a hozzá felelbeztett fegyelmi ügyekben, melyekben az alsóbb bíróságok a 35. §. d) és e) pontjaiban meghatározott büntetések valamelyikét alkalmazták akár egybehangzó, akár egymástól eltérő határozataikban, továbbá azokban a hozzá felelbeztett közigazgatási bírósági ügyekben, melyekben az alsóbb bíróságok nem egybehangzóan ítéltek.

A 33. §. 1. pontja szerint az egyházmegyei közigazgatási bíróság hatáskörébe van utalva az esperesnek a választói jogosultság felett hozott határozatának felülvizsgálása, de az I. t.-c. 19. §-ában a felelbeztési jog kitüntetve nincs, ellenkezőleg a 19. §. hatodik pontja szerint az esperes határozata végérvényes. Ezen ellentét eloszlatandó s az

I. t.-c. 19. §. hatodik pontjában a „végérvényesen“ kihagyandó s a pont végére a következő szöveg teendő: „az esperes határozata ellen az egyházmegyei bírósághoz lehet felelbeztetni, de az esperes határozata annak végérvényes megváltoztatásáig érvényben marad.“

A 34. §. 1. pontja világosabbá teendő; e célból: a „megszegése“ szó elé oda teendő: „elhanyagolása, nem teljesítése“.

A 34. §. 5. pontja következőleg szövegezendő:

A vallásnak, az egyházi hatóságoknak vagy azok határozatainak szóval, írásban, képes ábrázolatokban vagy nyomtatásban való kigúnyolása; de a tisztességes hangon írt vagy mondott jogos bírálat kigúnyolásnak nem tekinthető és fegyelmi vétséget nem képez“.

A 34. §. 7. pontjához a §. végére a következő megjegyzés, illetőleg szöveg jön:

A 34. §. 7. pontjára nézve megjegyeztetik, hogy

a polgári törvényekbe ütköző büntettek és vétségek esetén, a fegyelmi eljárás rendszerint a polgári bíróság által közölt ítélet alapján indul meg s az illetékes fegyelmi bíróságnak akkor is ítélnie kell, ha a polgári bíróság ítélete felmentő volt.

A 60. §-ban ellenmondás van, ami a legnagyobb zavarra adhat okot. Ugyanis a b) pont szerint az esperes a fegyelmi panaszt a tekintetben is megvizsgálja, hogy arra nézve bír-e tárgyi hatáskörrel és helyi illetékességgel, de nem határozhat e kérdésben, mert a harmadik pont szerint a visszautasítást csak az elsőfokú bíróság rendelheti el. A következő pont szerint a visszautasítás ellen a bírósághoz felelbeztésnek van helye, tehát a panaszt tevő azon bírósághoz felelbeztet, amely a panaszát határozattal már visszautasította. Leghelyesebb volna a szóban forgó esetben a visszautasítás jogát az elnökségnek megadni s akkor ennek határozata ellen élne a panaszos felelbeztéssel. Ennélfogva a második és harmadik pontot össze kellene fogni s akkor a szöveg következő lenne:

„Az elnökség lelkészi tagja (esperes) a hiányosan beadott panaszt, a hiány megjelölésével, pótlás végett vissza adhatja, de az indítványnak (panasznak) hatáskör vagy illetékesség hiánya miatti visszautasítást az elnökség csak felelbeztethető határozattal mondhatja ki.“

A 61–79. §-okban megállapított eljárás úgy a közigazgatási bírósági, mint a fegyelmi ügyekre vonatkozik; de az ezen §-okban foglalt intézkedések némelyike nem vonatkozik mindkét rendbeli ügyekre, például a 63. §. az elnök békeltetési s egyeztetési köteletségéről szól, holott fegyelmi ügyekben békeltetésnek nincs helye, továbbá a 61. és 65. §. csakis fegyelmi ügyekre vonatkozik.

Ugyanezért azoknál a §-oknál, amelyek a bírósági ügyeknek csakis egyik kategóriájára vonatkoznak, ez kitüntetendő volna.

A tárgyalások általános nyilvánosságánál fogva, a felelbeztelési bíróságnál is meg kell tartani a nyilvánosságot, de kellemetlenségek elkerülése érdekében azt bizonyos fokig korlátozni kell. Vagy az által, hogy a tárgyaló terembe csak az elnökség által kiadható jegyekkel lehet belépni, vagy pedig csakis a felek által bejelentendő két-két bizalmi férfit bocsájtani be a közvetlenül érdekelteken felül. Ezekhez képest a 83. §. következő lenne:

83. §. A tárgyalás az első fokon mindig előszóbeli és nyilvános; de az elnökség a nyilvánosságot annyiban korlátozhatja, hogy a tárgyaláson, a beidézett feleken, azok képviselőin, a tanúkon és szakértőkön kívül csak az elnök által kiadandó belépő-jeggyel ellátottak lehetnek jelen.

A második és harmadik pont marad, de új pontként hozzá jön a következő:

„A tárgyalás a felelbeztelési bíróságnál is nyilvános, de annak korlátozására akár a belépő-jeggyel való beléphetést, akár a zárt ülésre vonatkozó rendelkezést alkalmazhatja.“

A 87. §-ban a bizonyítás elrendelése nagyon komplikálttá van téve, sokkal czélszerűbb, ha a bizonyítást a bíróság s nem az elnök rendeli el, mert a bizonyítás meg nem engedése már érdemi intézkedés. Ennélfogva:

a 87. §-ban „mire az elnök“ helyett „mire a bíróság“ teendő.

A második pont pedig következőleg lenne megállapítandó:

„A bíróságnál a bizonyítás elrendelése kérdésében hozott határozat ellen csak az ítélet elleni felebbezésben lehet panasszal élni“.

A 90. §. helyett a következő szöveg teendő:

90. §. Mielőtt az elnök a bizonyító eljárást befejeztnek jelentené ki, újból felszólítja a bíróság tagjait, a feleket vagy azok képviselőit, hogy a bizonyítás kiegészítése tekintetében van-e még indítványuk? vannak-e még kívánságaik?

A beadott indítványok vagy kérelmek felett a bíróság dönt. A bírói határozattal elégedetlen fél a határozat ellen felebbezéssel élhet, melyet az ítélet elleni felebbezésben megindokolhat.

129. §. Az ítéleteknek a felebbezésre való tekintet nélkül leendő végrehajtásáról intézkedik, de ennek alkalmazását korlátozáshoz vagy következményekhez nem köti, pedig nehogy e joggal visszaélés követlenség el. szükséges, hogy annak a fegyelmi felelősségben legyen korlátja, vagy mérséklője, miért is ezen §. a következő toldalékkal látandó el:

A bíróságnak azon tagjai, akik az ilyen rendkívüli végrehajtást elrendelő határozat meghozatalához szavazatukkal hozzájárultak, az ez által netán okozott jogosulatlan kárért anyagi felelősséggel is tartoznak.

A 137. §-nál különbséget kell tenni az olyan egyházközségek közt, melyekben az egyházközségi bíraskodást a presbiterium gyakorolja és az olyan egyházközségek között, ahol az egyházközségi bíróság külön szervezve van. Előbbi esetben az előkészítő eljárás elmarad, az utóbbi esetben azonban alkalmazandó. Ehez képest a 137. §. következőleg volna szövegezendő:

137. §. Azon egyházközségekben, ahol az egyházközségi bíraskodást maga a presbiterium gyakorolja, előkészítő eljárásnak és ügyvédi beavatkozásnak helye nincs. A második pont egészen kimarad, — s utána jön a harmadik pont ekkép: „Ahol az egyházközségi bíróság külön szervezve van, ott az előkészítő eljárásnak és az ügyvédi beavatkozásnak is helye van. Egyebekben a jelen törvény szabályai az egyházközségi bíraskodás mindkét alakjánál megfelelően alkalmazandók.

(Vége köv.)

IRODALOM.

„Hittem, azért szoltam.“

A kolozsvári „Egyházi Ujság“, ez az elevenen szerkesztett havi folyóirat: az Egyházi Ujság könyvtára címén egy könyvsorozat kiadását kezdte meg részint munkatársainak, részint a legkiválóbb magyar protestáns íróknak a műveiből. E vállalatból az első kötet szeptemberben jelent meg. S konstatálnunk kell, hogy a protestáns irodalom és olvasó közönség hálás lehet, hogy ez a lap megadta a lehetőségét egy olyan értékes könyv megjelenésének, amilyen a sorozat első kötete és megadta a lehetőséget egy ambiciótól és igazi értékektől duzzadó fiatal szellem érvényesülésének. Pár év óta egy sokat ígérő, ma már

sokat jelentő név mind sűrűbben tűnik fel protestáns és szépirodalmi lapok hasábjain, egy-egy verses, neveléstani, filozófiai, vagy vallásos irányú könyv címlapján. Erdélyi nagy papok ivadéka. A dr. Kovács Ödön, dr. Bartók György, Molnár Albert és dr. Ravasz László iskolájának továbbszépitője és leghivatottabb representánsa: dr. Makkai Sándor. Évek óta várom a magyar protestáns Prohászkat, aki telítve ideálokkal, sugaras hittel, a modern filozófus lelkén keresztül verődött életet egészségesen fogja fel s nyughatatlan teremtő energiájával megtermékenyíti a ma meglehetősen meddő protestáns szellemet. Dr. Makkai Sándornak: „Hittem, azért szoltam“ kötetéből egy új sok irányú protestáns Prohászka szól. A léleknek ugyanazzal a lendületével, a filozófia minden eddigi értékének egyéniesítésével, a keresztyén élet mélységeken és csúcsokon, könnyen ívelésével, az evangélium és az egész írás nagyszerű átértésével és a modern ember meglátásával. A kötet 21 elmélkedést és beszédet tartalmaz. A mai modern ember könyve, kinek könnyet von a szemére az a gondolat, hogy az élet teljessége, amit élni akar, oly messze van, hogy a titkok, amik feltáratlanok, sötétet vonnak körül, de nekivág a sötét titkok rengetegének és tör előre, a csúcsok felé. Saját lelke reflektorának a fényt vetíti előre s az utat, amerre lép, ezzel a fényvel szórja tele. De teleszórja és előre megyen. Amerre lép, nyomokat talál, mert az egész világ útja tele van magafajta lelkek istenkereső nyomával és e nyomokon a jövődőt egy sugárzó lelkű géniusz felé akarja vonni, a Krisztus felé. Ekkora erővel még nem predikáltak nekünk, a nyugtalan emberi szívnek Istenben való elpihenését, Isten lelke bennünk rebegő szikrájának hatalmas lánggá növelését, torz, veszendő vonásainkon Isten örökszép szellemi arca tiszta vonalainak feltüntetését, minden emberi fájdalom ősforrásának betemetését azzal, hogy a magunk kifejlése elé nem gördithetünk ezer akadályt. Nyugtalan szívünk világfájdalmaának alig adták még akkora frappáns magyarázatát, hogy az egyén, család, társadalom, nemzet, keresztyén élet örök értékeinek a materializmus roppant lápjába sülyedéséért az erkölcsi felelősség ránkzuhanással fenyeget s az élet csonkaságának és a teljesség után való tehetetlen törésnek érzése ez a fájdalom. S ebből a lápból hatalmas nekilendüléssel akarja kitépni az életet és a világ szemét mozdulatlan csillagok felé szegezni. Az evangéliumi béke nála nem életfeladását jelenti, hanem az erő öntudatát és harcot, ideálokért folytatott örök harcot, hol magasabb értékű szellem emelje az alacsonyabbat az ideál felé. Ez az ideál a Krisztus, nagy személyiségének és minden időn túl élő egyéniségének a világeletre határtalanul nevelő jelentőséget tulajdonít. Krisztus iskolájába akarja vonni a maga faját, a világot, hogy ebben a szellemben mindkettőt teljessé szépítse. A kötet negyedik elmélkedése „Isten dicsősége“ a legszebb beszédek egyike, amit valaha megírtak magyar nyelven: a fémkereső ember apostrofálása. „A kenyér“-ben a mai nyomorúságot termelő kultúrával szemben egy lelkibb kultúra szükségességét hirdeti. „A legboldogabb tapasztalásban“ Istent, mint az eszmények kigyúlását, mint feltündöklő örök nyomatást és a világban való gyógyító erők beömlését várja, de bennünk és rajtunk keresztül. A választottak, A Jehér

kő és az elrejtett manna, A megvetett kő, A királyi út : filozófiai elmélyedések, költői szépségek, nagyszerű, egészséges életideálok hirdetői, minden sorukból eredetiség, lüktető élet és egy, ideáljaiban fanatikusán hívó ember erős konfessziója tör fel. A kötet egyik-másik darabja valósággal prózába írott költemény. A márciusi esemény és A szabadság vallása egy-egy nagy tiltakozás azok ellen, kik kiragadják az életből a kötelességet, célt, eszményeket s tiltakozás az élet komolyságának aláásása ellen, remegve féltés az emberi és nemzeti lealacsonyodástól s heroikus elhatározásra hívása az egyénné, nemzetnek és az egész emberiségnek egy komoly, nemes, szép emberi élet folytatására. Különösen ezek a beszédek nemes emelkedettségükkel, a múlt féltő és a jövő felé hívó erejükkel egyes részleteikben a fenségesig érnek.

Ez nem kritika, csupán refleksiók. Szeretném ezt a könyvet betenni minden parókháira, minden protestáns család asztalára s szeretném, ha mentül többnek az olvasók közül teleitatná a lelkét annyi nyönyörűséggel, mint az enyimet. A dr. Makkai Sándor nevét és fejlődését pedig kísérjük váró figyelemmel. Az a választott, akiről maga mondja, hogy tűzbeborult forró szívéen keresztül tesz konfessziót az eszme s maga az a bibliai fehér kő, — amiről olyan szépségesen predikál — aki a szellem isteni lakomájához vezet.

A kolozsvári „Egyházi Ujság Könyvtárát” még egyszer köszöntöm. És köszöntöm olvasó közönségét is, mert ennek a közönségnek követelő sürgetése teremtette meg ezt a vállalatot. Makkaitól pedig várjuk a legnagyobb hatásokat és protestáns irodalmunkban a legszebb eredményeket.

Kocsis János,
bukaresti hitoktató.

KÜLÖNFÉLÉK.

Eljén a vezér!

Nagytiszteletű

Kiss József esperes úrnak. Az O. R. L. E. alelnöke.

Pápa.

Szeretett Alelnök Ur! Kedves Barátom! Testvéri szívvel szólok hozzád s tolmácsolásod útján az O. R. L. E. tagjaihoz s az egyesület közgyűléséhez, melynek elnöki állásomról történt lemondásom tárgyában hozott 2—1913. sz. határozatát a meghatározott könnyein keresztül olvastam és lelkem hálájának örök koszorújával vettem körül.

A vitában, amit csalódott lelkem a lemondás gondolatának megérlelésével támasztott köztem s köztetek, győzött Jézus. Mert az ő nagy szerelme ragyogott a lelketekben, mikor felém sugározta azt az ellenállhatatlan erőt, amelynek hatalma előtt engedelemmel oldom meg saruimat.

A balzsam, amit a nagyságos elégtételben adtak, több volt, mint a gyógyulásra vágyó sebek és a babér lelveleinek sokasága; annyi, hogy még a jövő idők bántásának befedezésére is elegendő.

Az élő Istenre kényszerítő ragaszkodástok mellett az ellenségek örvendő hévsége is maradásra kényszerít és — fájdalom — megjött az a veszedelem is, amit lemondó levelemben visszatérésem feltételül állítottam oda. Nem kisebb organum, mint a Magyar Protestáns Irodalmi Társaság hivatalos közlönye: a Protestáns Szemle hozza hallgatás beleegyezésével egyik lelkésztársunknak ama nyilatkozatát, amelyben a farizeus és publikánus közötti párhuzamra emlékeztetően bejelenti az egyházi szakadást. Ez a veszedelem most már parancsolóan teszi kötelességemmé, hogy lelkésztársaim hitbeli és szeretetbeli összetartásával oda álljak hivatalos egyházam: a magyar kálvinista Sion segítségére, amelyet amíg bennem a Krisztus lelkétől, Kálvin hagyományaitól s hazám szeretetétől izzó lélek él, semmiféle kegyeskedésbe feleresztett általános keresztyénséggel nem engedek felcserélni soha.

Vezérek vagyok tehát ismét és mint idáig is, szolgátok. Kövessetek. A terheteket én viszem elől és a nyilak ellenében az én testem lesz újra a paizs. Felettetek vagyok ismét; de nem uralkodással és méltósággal, hanem bajtársi oltalmazással és testvéri vigyázással.

A múltat nem tekintem sem azért, hogy sebeit fájlalnam, sem azért, hogy munkáit hánytorgatnam: mert hiszen tudom, hogy aki a kezét reáveti az eke szarvára és hátratekint, annak mi a sorsa.

Töletek szeretetet várok és segítséget kérek és nagy szorgalmatosság gyümölcseit annak dicsőségére, akiben a mennyei Atyával kiengesztelttünk.

Atyalíságos szeretettel vagyok

Debrecen, 1913 okt. 16.

szolgatársad

Dr. Baltazár Dezső,
elnök.

— Kovács J. István pesti theológiai tanár lett. A dunamelléki református egyházkerület most tartotta rendes őszi közgyűlését Budapesten, amikor sorra került a budapesti theológián szervezett hatodik rendes tanári állás betöltése. Két jelölt állott egymással szemben: Kovács Lajos budapesti és Kovács J. István szatmári református lelkészek. A leadott 71 szavazatból Kovács J. István 46-ot, a budapesti lelkész 25-öt, kapott, így a szatmári papot jelentette ki az elnöklő Darányi Ignác megválasztott tanárnak. Kovács J. István dr. a hivatali esküt másnap le is tette. Darányi Ignác főgondnok lelkes szavakkal rajzolta az igazi lelkipásztor képét, majd annak

a reményének adott kifejezést, hogy az új tanár is nagyban közre fog munkálkodni abban, hogy lelke-szeink csakugyan ilyenek legyenek. Az új tanár a kerület bizalmát megköszönve, azokat a nagy hivatásokat vázolta, amelyek a XX. század megváltozott viszonyai közepette a budapesti teológiára várnak az igazi, hamisítatlan Kálvinizmus megoltalmazása, a nagy egyháztársadalmi problémáinak megoldása és a külföldi összeköttetések ápolása terén. Ezekért kíván szívvel-lelékkel dolgozni és ehhez kéri a kerület, tanártársai és leendő hallgatói támogatását.

— **A Prot. Irodalmi-Társaság gyűlése** nagy érdeklődés közt folyt le. Mi, Tiszántúlról többen voltunk 60-nál dr. Baltazár Dezsőnek, az Orle elnökének kíséretében, kinek új vezérségében ez volt az első szereplése. Tanárok is voltak sorainkban szép számmal. De nem hiányoztak a többi kerületekből Orleisták sem. Eljöttek ezek velünk Pápáról és Erdélyből is, aztán többen Tiszáninnenről, Sárospatakról, sőt Dunamellékről is. Ha szavazatra került volna a sor, kitűnt volna, hogy még ott sem maradtunk volna kisebbségben... Ez érdeklődés nem mutatja azt a hanyatlást, amit a titkári jelentés feltárt s amit az elnöki megnyitó-beszéd is magyarázni próbált. De tán nem is annyira magyarázat volt ez, mint esendes bírálat és útmutatás, mely szerint segíteni lehetne a bajokon. Nem olyan radikálisan persze, mint ezt a pestiek vezérszónoka, Kájel Nro II. szeretné, egyeseknek a stigmatizálásával. Ez a türelmetlen hang és irány nem hozott eddig se szerencsét s nem fog hozni ezután se. Ez a hitünk nekünk, debrecenieknek, általában azoknak, akik azért vonultunk fel, hogy e gyűlésen az ellenzékét képviseljük s akiknek a pestiek kíméletlen fellépésével szemben magát a Társulatot kellett védelmeznünk. Ritka és szokatlan volt a mód, ahogy különösen Szóts Farkast támadták, akinek lemondását is okvetlen el akarták fogadni s akit mindenképen meneszteni szerettek volna. De Baltazár vette védelmébe a titkárt, ki ügyis csak a jövő évi általános tisztújításig fogja megtartani állását s ki mellé a Prot. Szemle szerkesztőjéül Ravasz László rendeltette. Ez a változás adja meg a helyzet képét s ez ellen van kifogásuk a pestieknek, akik a kerületi gyűlésen is, itt is vereséget szenvedtek. Elvesztik a Szemlét, amelyet nem tudtak 25 év alatt a magok és a köz javára felhasználni. El, legalább egy évre, a jövő évi tisztújításig, mely Debrecenben fog lefolyni, hová dr. Baltazár Dezső a Társaságot meghívta. Innét, Debrecenből fog az újra szervezendő Társaság újabb 25 éves szereplésére kiindulni. Közös érdekünk, hogy ez az átalakulás mennél tökéletesebb legyen s hogy az új éra ne a hanyatlás, hanem az emelkedés ideje legyen. Erre pedig az szükséges, hogy minden egyház legalább is pártoló tag legyen s hogy mint azt a mi püspökünk tette: minden egyház és középiskola belépésre szólíttassék és bírassék. Így aztán győzünk s nem kell egymás ellen tusakodnunk.

— **Marikovszky Sárka** † A debreceni református leánynevelő-intézet épületén gyászlobogó hirdeti, hogy az iskolának halottja van. Marikovszky Sárka, III. éves képezdésznő a kedves kis halott, kit 17 éves korában, élete szépséges tavaszán ragadott el társnői köréből a rettenetes halál. Tavaly végezte kitűnő

eredménnyel Rimaszombaton a VI. felsőt; most szeptemberben aztán ide jött hozzánk, gyermekes, nagy vágyakozással, a III-ik képzőbe. Szülei marasztalták; szerették volna, ha egy évig pihen, vagy pedig ha ott Rimaszombathoz közelebb iratkozik be. De a kis Sárkát valami titkos vágy Debrecen felé vonzotta. Iskolába alig 3 hétig járt; de ezen rövid idő alatt is úgy tanárai, mint tanuló társai nagyon megszerették a rokonszenves, finom lelkű kis leánykát. Szeptember 22-én aztán egyszerre beteg lett. Eleinte remélték, könnyebb a baj. De amikor láza egyre nőtt, az internátus igazgatósága oda sürgönyözötte ágya mellé gondos, jó édes anyját. Teljes egy hónapig tartott az élet és halál küzdelme a bájos, szelíd kis Sárkáért. Végre is a halál lett az erősebb. Október 21-én este 6 órakor esőndesen jobblétre szenderült. Kis leánybarátnőinek ki nem tudott apadni érette hulló könnyzápóra. De megsiratták tanárai is, a kis Sárkát, ki ily rövid vendégségre jött Debrecenbe. Tegnap aztán a vigasztalan szülők elvitték vissza, szülőföldjére, Rimaszombatba a kedves leányzót, kinek ravatala felett mi ott látjuk állani a szelíd Názáretit s halljuk zengő szavát, hogy a leányzó nem halt meg, hanem csak aluszik... A viszontlátásra! A B. F. R. A. (is.)

— **Felelet nagytiszteletű F. Varga Lajos úrnak.** Kedves Lajos bátyám! F. hó 13-án kelt nagybecsű soraira sietek postafordultával válaszolni s feleletemet könnyűvé teszi az a körülmény, hogy közöttünk nincs semmi nézeteltérés. A papi készütség örökké aktuális kérdés a lelkiismeretes lelkész s a hivatását teljesen átérző szónok előtt. A nagy szónok élete állandó önképzés. Folytonos olvasgatás, tanulmányozás, a napi problémák szem előtt tartása, új és új érvek után való keresgélés. Csakis az ilyen élet adja a nagy szónokokat. Azon egyetemes érvényű szónokainknak élete, akiket eddig megfigyelhettem, — dr. Baltazár Dezső, Kiss Ferenc, dr. Ravasz László, dr. Szabó Aladár, — teljesen bizonyítják álláspontomat. Ha az ember ilyen szónoktól hall előadást, érzi, hogy az illető szeretettel s alapos körültekintéssel adta elő tárgyát, de érzi azt is, hogy nem esetről esetre készült el az előadó. Még lett volna mondanivalója s még ezzel nem költötte el minden pénzét. Csupán kedvenc témáiból fejtett ki egyet, épp úgy, mint mikor a fa telt galyairól aláéjt egy megérett gyümölcsöt. Azonban az ember meglehetősen sok tucatszónoklatot is hall. Az ilyen előadásoknak összes gixere, múltó hatásokra vadászása, félbe maradt gondolatja nyilvánvalóvá teszi, hogy az illető kirakatnak dolgozik, ha készült is, csak mára készült. És sajátos, — de úgy van, — az ember sokkal jobban emlékszik a rossz előadásokra vagy szónoklatokra, mint a jókra. Aminthogy a szenvedés vagy nélkülözés is maradandóbb hatással van az életre, mint a boldogság vagy jólét. Tény az, hogy az ember a rossz predikációkat számoltartja. Ha aztán az ember hall egy kedvére való predikációt vagy előadást, ez először is előszedeti a memóriában elraktározott selejtes árut, másodsor pedig meghozza azt az ítéletet, hogy az ebbe az áruosztályba nem sorozható be. Marad tehát hátra a másik. A nagyrábéi kirenovált, fűtéssel ellátott, hallgatósággal tele templomot s annak a gyülekezetnek fejlődését gyermekkoromtól fogva igen jól ismerem; ugyanígy vagyok lelkipásztorával is. Ezért használtam kedves Lajos bátyám

előadásának jellemzésére a rendkívüli készültségre valló jellemzést s amelyet fenntartok e levélben is. Azt azonban elismerem, hogy a Lajos bátyám által előadott tárgynak sokkal helyesebb meghatározása a Kiss Ferenc által neki adott cím s az én általam neki adott címnek oka az volt, mert nem akartam ismétlésbe bocsátkozni, másodszer pedig az, hogy rövidíteni akartam rajta. S amely a Lajos bátyám által közbeszúrt „közvetve” által szerény nézetem szerint bátran fenn is tartható. Egyebekben teljes atyafiságos szeretettel vagyok Budapest, 1913 október 22. Kész híve *Varga Antal*.

— **Gombföltétel.** Egyszerű, de megható ünnepélyesség között folyt le e hó 19-ik napján a sarkadkeresztúri református egyház temploma toronygombjának föltétele. A falunak — valláskülönbség nélkül — csaknem minden lakosa megjelent azon; de számosan voltak a szomszéd falvakból is. Délután 1/3 órakerkezdődött az ünnepély a 43-ik dicséret („Jövel szent Lélek Úr Isten”) 1-ső versének eléneklésével. Majd Ónody Sándor mezőgyáni lelkész tartott hatalmas megnyitó beszédet, mely az ő egyéniségéhez méltó, igazán remek szépségű s mély tartalmával teljesen lekötötte a hallgatók figyelmét s szinte látni lehetett rajtuk, hogy az igazságnak szavai meghatották őket és adóznak lélekben annak, ki nemcsak szóval, de valóságban is megmutatta, hogy szerti e népet; mert hiszen az ő nagy, fáradságot nem ismerő buzgólkodása következtében épült újjá — az egyháztagok minden megterhelése nélkül — az Úrnak temploma. Jól esett hallgatni az egybegyülteknek azt, hogy ő az elért sikert nem magának, hanem Istennek tulajdonítja, akié a dicséret, dicsőség, tisztesség és hálaadás, mert kegyelmes volt ő hozzá és megsegítette népét. Az Istennek való hálaadásra buzdító szavai után, magas szárnyalású imádságban az egek Urához emelte fel a lelkeket, ahhoz, akiben bízott a nép eleitől fogva, akiben bízni kell ezután is, de akinek jóságáért, kegyelméért és segedelméért hálaánk csak gyarló módon tud kifejezésre jutni, ajakink rebegésével; szívünk azonban tanúbizonyságot tesz igaz tiszteletünk mellett. Az ember önkéntelenül is követte őt buzgó imádságában, melyben hálat adott Istennek az elvett jökért s könyörög a jövőre nézve a kegyelemért ama mennyei Atyához: „akitől száll alá minden jó adomány és tökéletes ajándék”, hogy legyen népének segítségére. Az „Amen” elhangzása után az Úri mádság, utána pedig a toronygombnak és csillagnak felavatása következett. A sarkadkeresztúri református templom fejlődése rövid története is felolvastatván, az egybegyültek által adományozott különböző pénzdarábokkal egyetemben, üvegbe lezárva, a gombba tétetett, hogy majd valamikor emlékül szolgáljon az utókornak. A XC. zsoltár 1-ső verse („Te benned bízunk eleitől fogva”) ehangzván, nemzeti színű szalaggal felékesített, szép magyar leányok húzták fel a koszorúkkal és kendőkkel ékesített gombot a torony ormához, ami alatt a cigány ráhúzta a hymnust, s a nép lelkesedve énekelte utána. Így ért fel a gomb rendeltetési helyére, hová Isten segedelmének kérésével tette fel a mester. A szokásos pohár dobálás után, még egy buzdító beszédet intézett Ónody Sándor lelkész a néphez, hogy felrázza a közöny álmában levőket, az Úr templomának látogatására; hogy ne legyen az ezután elhagyatott,

s végül áldozat hozatalra hívta fel a jelenlevőket, a toronyóra felállítása érdekében. Ezek után a Rákóczi-induló hangjai mellett az egybegyültek egyrésze haza, másik része pedig az egyház által rendezett bálba ment s ott töltötte öröm között idejét. A toronyóra-alap javára jó sikerű mulatságban végződött az ünnepély.

— **Levél a Szerkesztőhöz.** Becses lapja legutóbbi számában Fejes István tiszáninneri református püspök lemondását tényként állítja az olvasó közönség elé. Miután a lemondásról terjesztett hírek alaptalanok, tisztelettel kérem Nagyságodat ennek tudomásul vételére s becses lapjában leendő szíves közvételére. Óméltósága tavasz óta gyöngéledik s pár hét óta ágyban fekszik, de ma is teljes lelki erővel rendelkezik s maga vezeti a püspöki hivatal ügyeit. Orvosainak kijelentése szerint pedig teljes fölépülésére erős reménységünk van. Kiváló tisztelettel Sátoraljaújhely, 1913 október hó 17. *Lengyel István*, püspöki titkár. — Miután már múlt számunkban önként megtettük volna a köteles helyreigazítást, tisztelettel köszöntjük Tiszáninnen nagy püspökét és kívánunk neki mielőbbi teljes gyógyulást. (*Szerk.*)

— **Az epilepszia, nehézkór gyógyítása.** Semmire sem pályáznak többen, mint a közönség hiszékenységére. Önmaguk iránti óvatosság legyen azért mindenkinek, de különösen az epilepsziás betegeknek legelső kötelességük. E téren már sok visszaélés történt s azért a betegek jól fontolják meg, hol keresenek gyógyulást. Legújabbban az orvosok körében is mindjobban elismerik dr. Szabó S. budapesti szakorvos gyógyító módszerét az epilepszia ellen, mely azért válik be oly kitűnően, mivel nem a szokásos mulékony és kétes hatású gyógyszereket rendel; hanem minden egyes esetben a betegségnek foka és mértéke, kor, nem- és testalkat szerint alkalmazza kiváló módszerét, mely egyedül képes biztos és tartós gyógyulást eredményezni. Gyógyulást keresőknek díjtalanul ad felvilágosítást dr. Szabó S. rendelő intézete, Budapest, Nagykorona-utca 18.

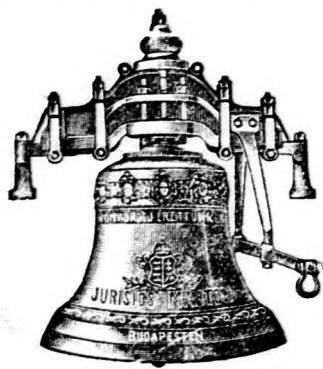
— **Válasz a Sárospataki Református Lapoknak „A miskolci református főgimnázium könyvtárának szakkatalogusa” című cikkére.** Az „audiatur et altera pars” jogán a Debreceni Protestáns Lap hasábjain válaszolok a fenti cím alatt a Sárospataki Református Lapok f. hó 21-én megjelent recenziójára. A szíves „nagy” érdeklődésért, mellyel a nevezett cikkeske írója az általam összeállított szakkatalogus első részét lapozta, — hasonló szíves, atyafiságos köszönet! Csak sajnálom, hogy ezt a köszönetet nem adresszálhatom névre! De hát mindig is úgy volt, hogy a leeresztett sisakrostély biztonságosabb volt, már csak azért is, mert a megtámadott sohasem tudhatta, nem rejtőzködik-e valamely ijesztő akrobata, félelmetes erejű, vagy készültségű bajvivő mögötte.

A szembeötlött s a publicitas pelengéje elé állított fogyatkozásokra nézve inkább felvilágosításul, mint mentségül a következőket. Mindenekelőtt a névtelen recenzor megnyugtatóra különleges bibliografus kvalitásokat azon átlag niveau felül, amelyen középisk. tanárkollégám állanak, kik ható-

ságaik bizalma és megbízatása folytán középiskolai könyvtárak kezelői. Pro secundo: az általam szerkesztett és a Névtelen úr részéről lebecsült szakkatalogus nem jobb, nem is rosszabb azoknál, melyek Értesítőinkben itt-ott megjelennek. Ez a katalógus nem aspirál magas célokra. Szerényen megelégszik, ha, — hogy úgy mondjam, — helyi, házi szükségletet fedez és kielégít. És hogy ennek a nem nagyképekű rendeltetésnek talán meg is fog felelni, — a magam becsületes sok-sok nap fáradságos munkája közben nem lankadó igyekezetéről nem szólva, arra nézve garancia: az egyes szakcsoportokat átrevideáló kollégáim szaktudása, arra nézve hiteles zálog egyh. és isk. előjárásunk véleménye, amely előjárásban, — azt hiszem concedálni fogja ezt, — csak tán akad oly számottevő bibliografus, aminőt ez a harsányhangú név- és számpiszkálásban szánalmasan végvonagló recenzió szerzőjéül sejteni enged. De „ad rem” pontonként. 1. Arról, hogy a kéziratokat minden „valamirevaló” könyvtár példájára külön kellett volna csoportosítani, lehet pro et contra vitatkozni. Ez esetben úti figura docet a többi csoportokba osztottam azon igen egyszerű oknál fogva, hogy tanári karunk, mint említettem, e szakkatalogussal *legelső sorban* a maga házi szükségletét vette figyelembe s azt akarta, hogy minden tanár a maga szakmájába vágó összes szakmunkákat csoportosítva megtalálhassa. Ezen szempont érvényesülését láthatta volna a cikkecske írója is, ha érdeklődése inkább mélyebb, mint nagy lett volna, már a feltűnő tudományos igényeket minden tekintetben tán ki sem elégitő csoportosításban is. 2. A „Bányászcsákány”-nyal kapcsolatosan kioktat a Névtelen, minő haszonnal forgathattam volna Szabó K. könyvét. Köszönöm. Magára az inkriminált műre nézve megjegyzem, hogy a mi példányunk *csak* a 219. lapig csonka. Hogy mint modern filologus nem ismerem fel benne Matkó uram cseppet sem korszakos művét, talán megbocsátható! Hisz vallástanárról kollégám sem ismerte fel annak. „Az országok romlásáról írott könyvének” példánya *névtelenül* jelent meg „Cassan”. Már miért került volna így a „C” betű alá, mégha szerzője Czeglédi is, — amit higgye el uram, Szabó K. útmutató könyve nélkül is tudtam. 3. Geléji Katona Predikációinak 2. része és Méliusz műve Váradon jelent meg, még pedig az utóbbi nem 1566-ban, hanem 1568-ban. Mind a két mű könyvtári példánya csonka. Mindegyiknél hiányzik a címlap, beiktatásuknál a könyvtáros-elődöm, dr. Jármay József által jegyzett adatokat használtam fel, amelye-

ket, — tekintve, hogy a történelemben épúgy, mint a theológiában szakembertől származnak, — bona fide talán csak elfogadhattam?! Páriz Pápai művének is hiányzik a címlapja. Az „Ajánló-Levél” Nagyenyeden kelt, innen származhatott a tévedés. A „Praecepta morum” szerzőjét illetőleg ugyan ne tessék rámfogni, hogy tudnám, miszerint Losoncon működött. Dehogy tudom! E rámeröltetésre nézve idézhetném Faludit: „Más a színe a dolognak, más a szándéka”. Azt hiszem, csak arra szolgál, hogy a recenzor úr bibliografiai kis kincsestárát megszéllőztethesse s tudomásunkra adhassa, hogy ő tudja, miszerint Losoncon akkor még nem volt nyomda. Hogy valahol az 1566-os évszám helyett 1568 áll, elismerem a szörnyű nagy hibát, melyet még a jóakarát sem tudna sajtóhibának betudni! 4. „Több fáradsággal, szakértelemmel jó katalógust lehetett volna kiadni” — mondja a bíráló. Persze olyan katalógust, amelyben a felsorolt rettentő hibák nem hemzsegnek?! Jó uram! Az ön rezenzióját olvasva irigy szemmel nézem már a többi, a nagy könyvészeti szakértelemmel dicsekvőket. Önt is e boldog halandók közé kell sorolnom, hiszen — — kritizál! Részemről tehát rendben a dolog. De hátha más nem osztja e nézetemet, főleg ha ön majd kilép a névtelenség jótékony homályából? Hátha önre olvassák egyik nagy gondolkodónknak (nevét, műve címét, ennek kiadási helyét, évet bizonyára pontosan ismeri!) szavait: „Ézer ember közt alig van egy, ki nem épen azon tulajdonokról szólna legtöbbit és legszívesebben, melyeket nem bír”. — — Végtelenül sajnálom, szánom, ha úgy elgondolom, mennyi verejtékes nappalába s álmatlan éjszakájába került, míg könyvészeti bibliájával, a jó Szabó Károllyal kezében kínos gonddal őrizte ellen katalógusom száz nevét és évszámát. Megértem ujjongó örömét, mikor sikerült itt egy téves Váradot, ott egy hibás 1566-ot felfedeznie!

Jéindulatú hajlandóságom, csekélyke jeléül, viszontzásul azért a komikus, vállveregető biztatásért s szemforgató reménykedésért, mellyel bírálatát zárja, ime két óvó figyelmeztetés: a) szakkatalogusi bírálatok kevés írói babért termelnek — és b) azért, hogy valaki Szabó K. művét megveszi, zsinórmértékül állandóan a zsebében hordja, még ne képzelje magát senki perdöntő könyvészeti szaktekintélynek, ki ítélhet elevenek és holtak felett. Ez atyafiságos figyelmeztetés után *pont* és béke velünk! *Vértessy Sándor*, a miskolci református főgimnázium könyvtárosa.

Jurisics Márton

fuvó-, szerszám-, harangöntőde- és felszerelő gyár
Budapest, VI. ker. Rózsa; utca 51/53 szám.

Szállítok tiszta tömör érees hangú harangokat, Pozdech-féle forgatható öntöttvas koronával szerelve. Elvállalom kikopott csapoknak, csapágyaknak javítását. Készítek, fuvókat, kovács-tűzhelyeket, emelő-esigafejeket, láncos és esavaros esigákat, furógépeket, üllöt, satut, s minden e szakba vágó munkát. Mindenemű gépmunkát készítek rajz vagy méret után. Jutányos árak, pontos és tisztességes kiszolgálás. Árjegyzék ingyen és bérmentve.

Különösen templomfestéseknél felhívjuk olvasóink figyelmét Schuller vállalatára Debrecen, Simonffy-utca 25. sz. Telefon 806. Költségvetés díjtalan.

Felelős szerkesztő: FERENCZY GYULA Dr.

Munkatársak: Soltész Elemér, dr. Veress István.

Pályázat.

A kéki református elemi iskola második tanítói állására pályázat hirdettetik.

Javadalom: az egyháztól évi négyszáz korona, az államtól törvényes kiegészítés. Megfelelő lakás kerttel és pedig, ha nőtlen férfi tanító, vagy magános tanítónő választatnék meg, akkor a harmadik tanítói lakás, ellenkező esetben pedig a díjlevél szerinti, második tanítói lakás.

Kötelessége: az iskolaszék által esetről-esetre kijelölendő osztályok vezetése és tanítása úgy a mindennapi, mint az ismétlő iskolában, — a tiszántúli református egyházkerület tanterve szerint. Abban az esetben, ha férfi tanító választatnék, további kötelessége leendő: lelkészt, kántort — akadályoztatásuk esetén — és kanonikus órákon, valamint temetések alkalmával is helyettesíteni, az énekkar tanításában és vezetésében segédkezni, szükség esetén az egyházi jegyzőséget díj nélkül tartozik viselni.

Az állás a választás jogerőre emelkedése után azonnal elfoglalandó. A választás november 9-re tervezetett.

A kellően felszerelt pályázati kérvények a lelkészi hivatalhoz (Kék, u. p. Demecser, Szabolcs m.) — bezárólag — 1913 november 1. szombat déli 12 óráig nyújthatók be. Később érkező pályázatok figyelembe nem vétetnek.

Kék, 1913 október 12.

Református presbyterium.

A magyar királyi államvasutak téli menetrendje 1913—1914. évre.

A magyar királyi államvasutak vonalain és az általuk kezelt magánvasutakon folyó évi október hó 1-én a *téli* menetrend lép életbe, mely a jelenleg érvényben lévő nyári menetrenddel szemben a következő lényegesebb változásokat tartalmazza:

A budapest-nyugoti pályaudvar-esztergomi és a buda-eszászfürdő-óbudai vonalon. A Piliscsabáról Budapestre este 9 óra 25 perckor érkező vasár- és ünnepnapra vonat szeptember hó 30-án, a Budapestről Piliscsabára d. u. 1 óra 05 perckor induló és a Piliscsabáról Budapestre este 8 óra 15 perckor érkező vasár- és ünnepnapra vonat pedig november hó 10-én megszűnik.

A szombathely-pinkafői vonalon a Pinkafőről Nagyszentmihályra jelenleg d. u. 4 óra 41 perckor induló vonat Pinkafőről már d. u. 2 óra 32 perckor fog indulni.

A budapest-nyugoti pályaudvar-marcheggi vonalon az Érsekújvárról Budapestre éjjel 11 óra 50 perckor érkező vonat megszűnik; a Párkány-Nánáról Budapestre délelőtt 8 óra 45 perckor érkező vonat csak Nagymarostól közlekedik; a Budapestről este 7 óra 55 perckor induló vonat Párkány-Nána helyett csak Váczig közlekedik; a Budapestről Nagymarosra d. e. 11 óra 35 perckor induló és a Nagymarosról Budapestre este 8 óra 10 perckor érkező vasár- és ünnepnapra vonat megszűnik; a Budapestről d. u. 3 óra 55 perckor és d. u. 5 óra 20 perckor induló vonatok Szob helyett csak Nagymarosig közlekednek; a Nagymarosról Budapestre éjjel 10 óra 25 perckor érkező vonat csak Váctól marad forgalomban; a Nagymarosról reggel 6 óra 35 perckor Budapestre érkező és Budapestről éjjel 11 óra 25 perckor Nagymarosra induló vonatok Vác és Nagymaros között megszüntetnek; a Rákospalota-Ujpestről Budapestre éjjel 3 óra 51 perckor érkező vonat elmarad, megszűnik végre a Pozsonyból Marcheggre este 8 óra 50 perckor induló vasár- és ünnepnapra vonat. A Budapestről

Harmonium, Hegedűk, Tárogatók

és a többi hangszereket általánosan elismerve legjobban szállít

Magyarország legnagyobb hangszergyára, Stowasser J.

csász. és kir. udvari szállító, színházak, zeneakadémiák, iskolák és a hadsereg szállítója, a RÁKÓCZITÁROGATÓ feltalálója,

BUDAPEST

II. LÁNCID-UTCA 5. SZÁM.
GYÁR: ÖNTŐHÁZ-UTCA 3. SZ.

AAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAA

Régi hangszerek vétele és becserélése. oooo

ÁRJEJYZÉK minden egyes hangszerről külön küldetik.

Marchegg felé d. u. 2 órakor induló gyorsvonat Párkány-Nána és Galánta állomásokon nem fog megállani, helyette e két állomáson a d. u. 2 óra 30 perckor induló gyorsvonat áll meg.

A lipótvár-pozsonyi vonalon egy új vonat helyeztetik forgalomba, indul Pozsonyból d. u. 4 óra 25 perckor, érkezik Lipótvárra este 6 óra 02 perckor.

A vác-ipolysági vonalon a Vácra Ipolyságra d. e. 9 óra 59 perckor induló és az Ipolyságról Vácra este 9 óra 13 perckor érkező vasár- és ünnepnapjára megszűnik.

A párkánynána-garamberzencei és garamkovácsiaranyosmaróti vonalon a Léváról minden hétfőn reggel Aranyosmarótra induló hetivásári vonat megszűnik.

Az érsekújvár-németprónai vonalon a Nagybélicéről Nyitra felé d. u. 3 óra 43 perckor induló tehervonatnál a személyszállítás Nagybélic és Nagytapolcsány között megszűnik.

A póstyén-verbói vonalon a vasár- és ünnepnapjára idényvonatpár megszűnik.

A hőlak-trencsénteplic-trencsénteplic-fürdői vonalon a Trencsénteplic-fürdőről éjjel 1 óra 01 perckor, reggel 4 óra 42 perckor, d. u. 5 óra 29 perckor és éjjel 10 óra 18 perckor induló, valamint az oda éjjel 3 óra 15 perckor, d. u. 2 óra 05 perckor, este 8 óra 40 perckor és éjjel 11 óra 55 perckor érkező motoros vonatok megszűnnek.

A nagyszombat-jókuli vonalon a Nagyszombatra reggel 5 óra 55 perckor érkező vonat Szenice helyett csak Jablónctól közlekedik.

A budapest-keleti pályaudvar-hatvan-ruttkai vonalon a Budapest-Józsefvárosra Gödöllőről reggel 5 óra 50 perckor érkező és a Budapest-Józsefvárosról Gödöllőre este 7 órakor induló vonatok vasár- és ünnepnapokon nem fognak közlekedni. A vasár- és ünnepnapjára Budapest-Gödöllő között megszűnik.

A budapest keleti pályaudvar-lawoenei és a miskolc-kassai vonalon a Budapestről Kassa felé d. e. 9 óra 35 perckor induló és a Budapestre Kassa felől este 6 óra 25 perckor érkező idény gyorsvonatpár szeptember 30-án megszűnik, december 15-től február 28-ig azonban ismét forgalomba helyeztetik.

A máramarossziget-aknaszlatinai vonalon a Máramarosszigetről d. u. 3 óra 40 perckor induló és oda délután 4 óra 39 perckor visszaérkező idényvonatpár megszűnik.

A budapest keleti pályaudvar-predeáll vonalon a Nagyváradról Kőbánya felső pályaudvarra minden hétfőn reggel 6 óra 32 perckor érkező vonat forgalma kiterjesztetik Budapest keleti pályaudvarra, ahova

reggel 6 óra 40 perckor fog érkezni; a Budapestről Nagykatára d. u. 3 óra 25 perckor induló és a Budapestre Nagykatáról este 8 óra 10 perckor érkező vasár- és ünnepnapjára vonalpár megszűnik; a Predeálról Budapest-nyugoti pályaudvarra reggel 7 óra 30 perckor érkező gyorsvonat Apahida állomáson szeptember 16-tól kezdve feltételesen megfog állani; a Budapest-nyugoti pályaudvarról este 9 óra 35 perckor és az este 10 óra 50 perckor induló gyorsvonatoknál a megállás Kolozs-Kolozsokán szeptember 15-től kezdve megszűnik; a Kolozsóváról Budapest felé d. u. 1 óra 13 perckor induló gyorsvonat Sztána állomáson október 1-től kezdve nem áll meg; Zichybarlangnál a vonatok a téli évad tartama alatt nem állanak meg. A Budapest-nyugati pályaudvar-Kolozsóvár között közlekedő, Budapest-nyugati pályaudvarról d. u. 2 óra 25 perckor induló, valamint az oda d. u. 1 óra 50 perckor érkező gyorsvonatpár III. oszt. utasokat nem fog szállítani, helyette a Budapest-nyugoti pályaudvar-Székelykocsárd-Marosvásárhely között közlekedő, Budapest-nyugoti pályaudvarról este 10 óra 50 perckor induló, valamint az oda reggel 6 óra 50 perckor érkező gyorsvonatpár lesz III. oszt. utasok szállítására berendezve.

A székelykocsárd-marosújvári vonalon az éjjeli vonalpár megszűnik.

A marosludas-besztercei vonalon a Marosludasról Nagycég-Budatelkére jelenleg este 6 óra 18 perckor induló vonat már délután 4 óra 20 perckor fog indulni.

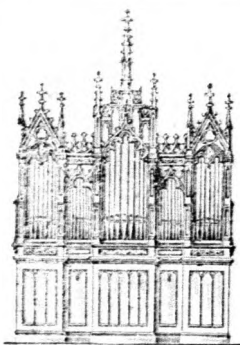
A nagyvárad-püspök (feliksz) fürdői vonalon a fürdő-évadvonatok megszűnnek.

A nagyszeben-calneni vonalon a nyári idény vonatpár megszűnik.

A budapest nyugoti pályaudvar-orsovai vonalon a Budapestről-Ceglédre d. e. 11 óra 55 perckor induló és a Budapestre Ceglédre este 9 óra 20 perckor érkező vasár- és ünnepnapjára, valamint a Szegedről Kiskunfélegyházára este 8 óra 10 perckor induló és a Szegeden Kiskunfélegyházáról reggel 5 óra 37 perckor érkező napontai vonatok megszűnnek, Karánsebestől-Lugosig a Karánsebesről este 10 óra 30 perckor induló tehervonatnál a személyszállítás megszűnik.

A temesvár-józsefváros-buziásfürdői vonalon a Temesvár-Józsefvárosra Buziásfürdőről este 9 óra 12 perckor érkező vonat helyett a Temesvár-Józsefvárosra este 7 óra 10 perckor érkező vonat fog közlekedni.

A zombolya-nagybeeskereki vonalon a Torontálszécsányra reggel 7 óra 55 perckor érkező vonat Nagybeeskerek helyett csak Nagybeeskerekbégapatrról fog közlekedni.

Alulírottak a legmélyebb tisztelettel bátorodunk a Nagytiszteletű lelkész és kántortanító urakat értesíteni, hogy a pécsi Angster S. és Fia, orgona- és harmonium-készítő cégtől megválva, ismét Egerbe, önálló működésre tértünk vissza. Ajánlkozunk a legújabb légnymatu pneumatikus esőrendszer szerint épült orgonák készítésére. Mindenemű orgonák átalakítását, javítást és hangolását mérsékelt árban és lelkiismeretes pontossággal teljesítünk. Orgonák jókarban tartását az ország bármely részében elvállaljuk. Teljes tisztelettel

Cseh István és Fia

orgona- és harmonium-készítők

Egerben,

Kovács János-utca
19. szám, saját ház.

A Nagytiszteletű lelkész urak és a n. é. uri közönség b. figyelmét felhívom 20 éves törv. bejegyzett ..

FÉRFI SZABÓ

cégemre (üzletemre), melyben a leg-elegánsabb angol és magyar divatu uri ruhákat, **papi palástokat** és **fővegeket**, sikkes vasuti és katonai egyenruhákat készítek.

Tartalékos tisztek, tisztjelöltek és egyéves önkéntesek teljesen előírás szerint lesznek felszerelve.

↔ Teljes tisztelettel ↔

Prelovszky András

papi, egyenruha és uri szabó
Debrecen, Kossuth-u. 4.

Tintner J. E.

kaucsuk- és fémbélyegző-gyár és véső műintézete Budapest IV. Kigyó-tér 5 sz.

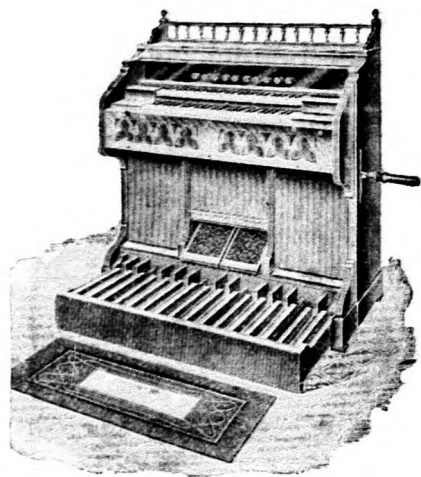
Készít mindennemű címtáblákat zománcból, sárga- és vörösrézből, horgany és rézöntvényből raktáron tart számozó és keletjelző bélyegzőket. Zománc táblákat mindennemű felirattal. Zománc és vésett számokat. Pleh chablanokat bélyegző, vánkosokat és bélyegző festéket, ugyszintén kimoshatatlan ruhajelző tintát fehéreneműek jelzésére. :: :: :: ::

BUTOR

részletre és készpénzért igen jutányos árbán kapható **Kovács Mihály** butorraktárában **Budapest, VII., Óvoda-u. 44.** (Garay-tér sarok). E lapra hivatkozók 10 százalék árengedményben részesülnek.

HARMONIUM és ZONGORA.

Mielőtt harmoniumot vásárolna, ne mulassza

el a mi FŐÁRJEGYZÉKENKET kéri.

Az országban a legnagyobb választék elvámolt elsőrendű amerikai, németországi és belföldi gyártmányokban kedvező részletfizetési feltételek mellett is.

Képviselek

kerestetnek.

Kerber és Berleth

Budapest,

VII., Wesselényi-u. 53. sz.

Egyházak,

iskolák, hivatalok, takarékpénztárak és magánfelek részére

gummi- és réz-

bélyegzőket

gyorsan és olcsón készít

ELSŐ DEBRECZENI BÉLYEGZŐGYÁR

Simonffy-u. 5. — Telefon 653.

NYOMTATVÁNYOKAT

SZAKSZERŰ ÉS IZLÉSES KIVITELBEN SZÁLLIT

HERCZEG HENRIK KÖNYV- ÉS MŰNYOMDA VÁLLALATA 0 0 0 0
DEBRECZEN, SIMONFFY-UTCZA 5.